MONITOR
Na R. P. 1774.
Nro: XLVII.
Dnia 11. Czerwca.

Kontynuacya
O dobrym rozporządzeniu Towarzyſtwa

DO dobrego rozporządzenia Towarzyſtwa nayoſobliwiey ten punkt należy, ażeby ile możności wykorzeniać wyſtępki. Jako ieſteśmy wydoſkonaleni w nauce Moralney Chrześcianſtwa, w ktorey Piſmo S. Oycowie SS. y Theologowie pokazuią nam światło, iakiego tylko żądać możemy do czynienia dobrze, a uchronienia ſię złego, zdaie ſię, że Rząd świecki niepowinien ſię zatrudniać niektoremi wyſtępkami Ludu, ktore właśnie należą do

Yy wnę-

wewnętrznego sądu Sumnienia, y ktore nieściągaią się do Rządu publicznego. Prawda iest, że powinien mieć baczność na to wszystko, cokolwiek może mieszać spokoyność publiczną, iako to pobicia, rany, zaboystwa, rozboie, kradzieże, szkalowanie, zdzierstwa, y inne podobne występki, ale nie na inne sprawy, przez ktore przestępuią się Prawa Boskie bez zamieszania spokoyności publiczney, czyli przestępstwa iakie, ktore ludzkie błędy nazywaią, y z ktorych człowiek samemu Bogu ma oddać rachunek. Rżąd dobry obowiązany zaprawde żądać, ażeby wszyscy poddani prowadzili Chrześciańskie y porządne życie, y aby Xięża, y Kaznodzieie nieprzestawali powtarzać im Przykazań y rad Ewangelicznych, ale nie przystoi mu naznaczać kary na tych, ktorzy względem Boga ubliżaią swoiey powinności, chybąby przestąpienie Prawa Boskiego, złączone miało z sobą złamanie y pogardę Praw politycznych: ale prawie trafia się zawsze, że niemasz tak znacznego występku przeciwko Prawom dobrego Rżądu, aby oraz nie była grzechem ciężkim przeciwko Pra-

wom

wom Bofkim. Dobry Pan ktory rządzi nic-tak nie powinien mieć w fercu iako pożytek y uszczęśliwienie fwoiego Ludu. Dwa fobie może założyć cele, y czynić ftaranie o doyście onych. Jako Panuiący ma fię przykładać do utrzymywania mocnego Praw, przez ktore panuie pokoy, fprawiedliwość y obfitość pomiędzy Poddanemi, iako Oyciec Oyczyzny ma ieszcze zaradzać nierządom pofpolitych Ludzi, chociasz by nie były z liczby tych, ktore fą zakazane y karane przez Prawa świeckie, zapatruiący fię na tych wfzyftkich ktorzy fą podlegli Panowaniu Jego iako na Dzieci: ieżeli fą nierządni y poftępuią fobie takim fposobem, ktory fzkodzi Jch zdrowiu, Jch dobru y fzczęściu, używa niby Oycowfkiey nad niemi władzy dla naprowadzenia Jch na dobrą drogę, wyciągnienia Jch z przepaści w ktorą ślepota onych y głupftwo pogrążały. Chociaż to prawda że błędy fzczegulnieyfze Ludzi nie będąc zamiarem Praw Swieckich y zoftaiąc tylko przez Prawa Bofkie zabronione, należą do famego Boga y Namieftnikow iego, aby fądzili y poprawiali one: z tym wfzyftkim

 iak

iak ſkoro takowe wykroczenia ſtaią ſię znacznie ſzkodliwe, nie tylko dobru Duchownemu Poddanych, ale też y doczeſnemu, nie mozna przeczyć, ażeby niebyło obowiązkiem dobrego Pana, ktory kocha prawdziwie Lud ſwoy, przychodzić na pomoc ſwoim Dzieciom, dla odwrocenia ich od ſtraty zdrowia, dobra, y ſławy, ponieważ obowiązany ieſt rozkazem Boga ſamego, żachować dobro doczesne ſwoich Poddanych, a tym bardziey ieſzcze, kiedy wykroczenia poſpolitych Ludzi ſą uſzkodzeniem Rzeczypospolitey ſamey, iako ieſt łatwo w tym ſię przykonać przez rozmaite wyſtępkow gatunki, ktore chcę tu wyliczyć.

Ale nie będę mowił teraz tylko o rozwiązłości, nierządzie obyczaiow, inaczey nazwanym lubieżnością albo wyſtępkiem nieczyſtości, ktory zawiſł na używaniu niegodziwym roſkoszy cielesnych. Jeſt to powietrze, od ktorego Swiat nie będzie nigdy uwolniony, chociażby ſię mniey albo więcey zaſtarzało, iednak zawſze będzie panowało: wielkie bogactwa y doſtatek po wielkich miaſtach iako też wygody mogą zarazy przymnozyć. Uważaią nie

kto

ktorzy Rodoznawcy, iż powietrze ſubtelne na Gorach łatwieyſze ieſt do rozniecenia ognia, niżeli to ktore ieſt na rowninach, gdzie indziey wielka wolność y przykład rozciągaią go łatwo. Chłopi mieſzkaiący na rowninach ſą zwyczaynie temu nie tak podlegli, ponieważ maią w ſobie mniey złości, a więcey znoſzą prac cięſzkich. Małżeńſtwo w wielu bardzo uśmierza lubieżność. Zaczym uzywanie tey namiętności źwierzęcey zabronione ieſt, dla pewnych względow tak przez Prawa świeckie iako y przez Religią, a względem innych względow przez Religią ſamę. Wſtyd by był nie utrzymać zbytku tym bardziey niebespiecznego, że pochodzi z pobudek temperamentu krwi y przyrodzenia. Gdyby nie to, Ludzie przechodziliby zwierzęta w niepomiarkowaniu chuci. Niemasz żadney tak dotkliwey boiaźni, ani żadney kary przepowiedzianey przez wſzystkie Prawa Boſkie y ludzkie, ktoraby zatrzymać mogła popędliwy bieg tey powodzi, przynoſzącey nayokropnieysze klęſki dla Ludzi. Dla zachowania Ludu od takiego nierządu, ieſt to ſprawa bardzo wielkiey

wa-

wagi y delikatna, dla ktorey zwierzchność powinna zażyć tyle rostropności ile starania. Starania dla sprzeciwiania się złemu przynaymniey zganienia onego, ieżeli niezniesienia cale, z przyczyny okropnych skutkow, ktore ta nieszczęśliwa namiętność przynosić może dla Ludu w ogolności. y w szczegulności, a wielkiey rostropności, ponieważ nie może zwierzchność zaradzać wszystkim gatunkom występkow y lubieżności, obowiązana zaś iest mieć wiele baczenia przykładem owych rostropnych Lekarzow, ktorzy maią wielką uwagę, ażeby dawać nie inne lekarstwą tylko stosuiące się do rozmaitego rodzaiu chorych, nie na los szczęścia, daiąc baczenie na to, żeby małe słabości gwałtownemi lekarstwami nieleczyli.

Nie słychana rzecz do iakiego stopnia w tym wieku przyprowadzone są rospusty, o ktorych tu mowiemy, y na ktorych wspomienie samo wzdrygać się należy, ale daleko lepiey nie wspominać o nich y zagrzebać ie w ciemności. Jeżeli idzie o mnieysze wykroczenia w podobney materyi, a zakazane Prawami, zawsze iest lepiey same-

memu Bogu karanie zostawić poty, poki tylko były taiemne, chybaby słuszność sama oznaczona Prawami wołała o sprawiedliwość, iako się trafić może o zgwałcenie. Nie potrzeba tedy w państwie pozwalać spraw gorszących, a zawsze bronić należy uczciwośći powszechney.

Z rożnych y gruntownych przyczyn ludzkie Prawa cierpią prostą nieczystość, zostawuiąc ukaranie oney Sądowi Boskiemu, ale w tym razie należy dwie rzeczy uważać, pierwsza iest wyszukiwać należycie tych wszystkich, ktorzy bawią się lubieżnością y oddalać ich ile możnosci :niepodobna zaś nie postąpić surowo z temi niewinności wydziercami, ktorzy trzymaią umyślną Szkołę rospusty. Druga rzecz uwagi warta, żeby nie trzeba pozwalać ażeby Mężatki y inne białogłowy złego życia, mieszkały lub się pokazywały w Karczmach y Domach szynkownych, gdzie chodzą wolne osoby niemyślące o nich, ani ich szukaiące, ale te stworzenia czekaią tam, dla wplątania ich w swoie siatki, a co gorsza, iż oprocz obrazy Boskiey, ieżeli kto nie umie uchronić się

zwie

zwiedzenia onych, można tam także znaleść zniszczenie zdrowia swego, ponieważ wszystkie Nierządnice przedaiące się za pieniądze, użyczaią chorob swoich tym, ktorzy maią nieszczęście bawienia się z niemi

Nie podaię żadnego zdania w tey materyi, dosyć mi iest wyśledzić szkaradność, ktora iest skutkiem namiętności tak niebespieczney, y zalecić oraz, że ieżeli Prawa zabraniaiące trucizny, nie miały mocy tak zaraźliwey zastanowić choroby, przynaymniey wszystkie Miasta osobliwie Stołeczne powinneby przez miłosierdzie mieć Lekarzow y Szpitale umyślne dla poratowania tych, ktorzy przez nierostropność zarazili się. Dla Warszawy trzebaby przynaymniey czterech ieszcze Szpitalow S. Łazarza.

Drugi występek dla ktorego Państwo cierpi wiele, iest to piaństwo y będziemy o nim mowili innego czasu.